

Olof Landberg

Den 23 mars 1763 samlades Övertjurbo häradsrätts nämndemän och en intresserad allmänhet vid Broddskogen, avrättningsplatsen i Sala socken, för att bevittna två avrättningar. Den ene av de avrättade var soldaten Olof Olofsson Landberg som hösten dessförinnan hade dräpt en dräng, Johan Persson från Möklinta socken.

Olof var född 4 november 1735 i Fallet i Sala församling. Hans anfäder på faderssidan hade troligen bott vid Fallet redan under 1500-talet. De flesta av anfäderna på farssidan hade varit bönder med undantag av farfadern Johan Jakobsson som under två år tjänstgjorde i Karl XII:s arme under namnet Sörman. 1712 blev denne dock så svårt skadad att han fick avsked.

Olofs morfar hade också varit soldat. Han hette Samuel Ersson Råman och var från Simtuna socken och Salfors. Här var han bosatt mellan 1687 och 1697 varefter han och hustrun Anna flyttade till Altuna socken och by. Hon avled där 1702. Några år därefter förekommer han i Råbytorp, Simtuna socken som soldaten Samuel Råman. Eftersom ytterligare en Samuel Råman finns på samma torp är det osäkert vem som är vem. Troligen är det dock så att "vår" Råman gifter sig med en Karin som avlider tillsammans med två barn i pesten 1710. Möjligen var Samuel ute på fälttåg. Liken blir nämligen liggande i stugan i 14 dagar. Troligen har ingen velat eller vågat, på grund av smittorisen, att gå in i huset för att hämta de döda. Till slut lät landshövdingen utfärda en order vari berättas att torpet tillsammans med liken ska nedbrännas. Detta sker också.

Samuel blev antagen till Väsby kompani och Västmanlands regemente 1709. Han blir avskedad tio år senare. 1710 antecknas i mönsterrullan att han hade tappat sin "piquet i actionen vid Helsingborg". Vid detta slag som stod den 28 februari 1710 förlorade danskarna för gott möjligheten att återta de forna danska landskapen i sydsverige.

Samuel kom att bli gift en tredje gång med soldaten Hans Hedbergs hustru. De hade tillsammans fått två oäkta barn. Det ena fött 1715 och det andra 1717. Eftersom ingen kunde säga huruvida Hans Hedberg var i livet eller i fångenskap kunde de båda inte gifta sig förrän 12 juni 1721 då Svea hovrätt gav sitt tillstånd till äktenskapet och då man får förmoda, att Hans Hedberg då hade dödförklarats.

Samuels dotter Margareta var född i Simtuna någon gång omkring 1690. 1722 föder hon oäkta sonen Johan Johansson. Fadern var husbonden på den gård hon tjänade i Sevala socken. Barnet födde hon dock hemma hos sin far Samuel Råman. Några år senare gifte hon sig med Olof Jonsson från Fallet. Han var troligen cirka tjugo år yngre än Margareta och det berättas om honom att han sedan barndomen varit drabbad av "fallandesoten" eller epilepsi. Han dör för övrigt i början av 1736 när Olof Landberg är tre månader gammal.

Olof växte upp i Fallet tillsammans med modern och farföräldrarna. I dödsnotisen efter modern berättas att hon varit en orolig människa och hård mot sin svärmöder. Olof gifte sig 1759 med Kerstin Johansdotter från Möklinta. Samma år blev han antagen till Väsby kompani och hade sin rote i Enåkers socken. På sommaren 1760 blir han kommenderad till Pommern. Här bedrev Sverige sedan 1756 ett krig mot Preussen. Möjligen fick Olof vara med vid slaget vid Prenzlau i september 1760 men den huvudsakliga tiden tillbringades säkert med marscher och vilande i garnisonen, ständigt kämpandes mot de allehanda sjukdomar som grasserade bland soldaterna. Kriget avslutades i maj 1762 men Olof kom hem först vid Mickelsmässotiden¹ samma år. Hans kamrat soldaten Olof Hiller vittnar vid den kommande rättegången att Landberg i Pommern svurit på att ha ihjäl någon och att han dessutom hade slipat sin sabel. Därmed förmodligen påvisande Landbergs oroliga sinnelag.

En av de uppgifter Olof hade hemma var uppenbarligen att frakta militär post till till olika ställen. Det var vid en sådan resa som han kom att dräpa drängen Johan Persson. Av soldat Ifrig hade Landberg fått ett brev med uppgifter på de nylejdas namn, ålder och nummer. Detta skulle levereras till fältväbeln Holmlöf i Möklinta. Natten mellan den 19 och 20 oktober reste Olof till Möklinta med detta

¹ Mickelsmäss inföll 29 september

brev. Väl framme där visade det sig att det skulle firas hemkomstöl² hos Daniel Danielsson i Österbo. Landberg begav sig dit tillsammans med soldaten Sörman som också han var på resa med brev och steg in i en av stugorna där festen pågick.

Här blev Olof uppbjuden till dans av pigan Margareta Carlsdotter från Sund. För att bli lite vigare i dansen tog han av sig sin sabel. Under dansen råkade han knuffa till några drängar som befann sig på dansgolvet och de började tala sins emellan och hota honom. Olof sade då till Sörman att det bästa vore om de begav sig därifrån varpå han satte på sig sabeln igen. Sörman tyckte dock att det var för mörkt ute och menade att de gott kunde vänta tills det ljusnade. Eftersom sjön de skulle passera var nyligen islagd ville han inte gå över i mörkret. De satte sig därför vid bordet igen. Då hade en av drängarna, Johan Persson, stigit fram och stött Olof i ryggen som svarade ” Du sacramentskade hundsvått, skall du stöta mig, kom ut du”. Han gick sedan ut mot dörren. Johan gick efter, förargad över att Olof hade kallat honom hundsvått och efter kom även Erik Matsson från Nordanberg som ville medla mellan dem. Den senare slog igen dörren efter Olof Landberg och försökte hindra honom att komma in igen för att slå Johan. Olof fick dock upp dörren lite grand och högg med sabeln över Eriks vänstra hand. Erik gick undan för att förbinda handen och då fick Olof tillfälle att sticka sabeln i Johan som föll ner på golvet.

Därefter gick Olof Landberg ut i mörkret på gårdsplanen och skrek och manade de som var i stugorna att komma ut och ta honom. Samtidigt svingade han sabeln fram och tillbaka. I en stuga intill satt brudgummen Daniel Danielsson och ytterligare några gäster och åt mat. När de hörde oväsendet gick de ut på gårdsplanen för att se vad som pågick. När de kom närmare lyfte Olof sabeln till ett hugg varpå Jan Jansson fick upp en arm för att skydda sig varför sabeln endast slog i armen. Även brudgummen fick ett hugg men eftersom han hade en tjock skinnpäls på sig fick han ingen större skada. Slutligen hade Jan Jansson fått tag i en träklabbe som han slog i bakhuvudet på Olof varpå han föll omkull och de kunde ta sabeln ifrån honom.

De bar in honom i stugan där han kvicknade till. Först då fick han veta att han hade slagit ihjäl Johan Persson. Resten av natten hölls han under uppsikt och då dagen grydde lejde man Erik Ersson i Hede att skjutsa Olof till Västerås slott för fängsligt förvar. I slottsarresten blev han kvar till den 26 november då häradsrätten sammanträdde för att utreda brottet.

Vid obduktionen av Johan Persson som skedde den 21 oktober, visade det sig att sabeln hade gått in mellan tredje och fjärde revbenet mellan bröstvårtan och armhålan. Den hade trängt in i vänstra lungan och i bröstet fanns stora mängder levrat blod.

Protokollet saknas till stora delar av detsamma, i synnerhet själva resolutionen. Det råder dock ingen tvekan om att Olof Landberg redan av häradsrätten dömdes till döden. Troligen skedde också en prövning av fallet vid Svea hovrätt som i så fall bekräftade domen.

Onsdagen den 23 mars 1763 verkställdes avrättningen av Olof Landberg. Innan skarprättaren Fredrik Strandberg lyfte bilan för att skilja huvudet från kroppen hann dock Olof bekänna ytterligare en gärning. År 1757 hade Johan Matsson från Forneby i Möklinta avrättats för det att han under hemresan från Sala hade slagit ihjäl en annan person. Johan hade in i det sista nekat till brottet. Nu berättade Olof Landberg att det var han som hade mördat och inte Johan vilken oskyldig hade avrättats för detta brott.

Samtidigt som Olof avrättades också Brita Andersdotter för mord på sitt framfödda foster. Bägge grävdes ner på avrättningsplatsen.

² Hemkomstöl firades i allmänhet fjärde dagen efter bröllopet då man bjöd hem till den gård där brudparet skulle bo..

Olof Landbergs anfäder

Olof Olofsson Landberg * 1735-11-04 Sala Landsförsamling † 1763-03-23 Enåker

Generation 1

F **Olof Jonsson** * 1705-10-26 Sala landsförsamling † 1736-02-14 Sala landsförsamling Fallet

M **Margareta Samuelsdotter** * 1690 Simtuna † 1753-07-29 Sala landsförsamling Fallet

Olof * 1735-11-04 Sala Landsförsamling Fallet

Samuel * 1730-09-21 Sala landsförsamling Fallet

Generation 2

FF **Johan Johansson Söderman** * 1677-02-14 Sala landsförsamling † 1753-01-12 Sala landsförsamling Fallet

FM **Kerstin Olofsdotter** * 1667 Huddunge † 1752-10-16 Sala Fallet

Olof * 1705-10-26 Sala landsförsamling Fallet

Johan * 1699-05-27 Sala landsförsamling Fallet

Kerstin * 1701-03-22 Sala landsförsamling Fallet

Kerstin * 1703-03-11 Sala landsförsamling Fallet

MF **Samuel Ersson Råman** * 1663 Simtuna † 1734-12-24 Simtuna Råby ägor

MM **Anna** † 1702-04-03 Altuna Altuna by

Margareta * 1690 Simtuna Råbytorp

Anders * 1687-05-23 Simtuna Salfors

Per * 1690-05-04 Simtuna Salfors

Anna * 1695-08-04 Simtuna Salfors

Generation 3

FFF **Johan Jakobsson** * cirka 1622 † 1688-05-06 Sala landsförsamling Fallet

FFM **Brita Andersdotter**

Johan * 1677-02-14 Sala landsförsamling Fallet

Anna * 1669-10-20 Sala landsförsamling Fallet

Kerstin * 1671-03-11 Sala landsförsamling Fallet

Jakob * 1672-03-28 Sala landsförsamling Fallet

Anders * 1674-04-16 Sala landsförsamling Fallet

Brita * 1679-07-09 Sala landsförsamling Fallet

Olof * 1682-05-25 Sala landsförsamling Fallet

Hindrik * 1687-06-19 Sala landsförsamling Fallet

FMF **Olof Matsson** † 1689-02-01 Huddunge Sillebo

FMM **Barbro Olofsdotter**

Mats * 1659 Huddunge Sillebo

Kerstin * 1667 Huddunge Sillebo

Generation 4

FFFF **Jakob Olofsson** † 1675-02-01 Sala landsförsamling Fallet

FFFFM **Anna Jönsdotter** † 1670 Sala landsförsamling Fallet

Johan * cirka 1622

Kerstin * 1635 Sala landsförsamling Fallet